

Tormes o Tormos: la necessitat de revisar una història que pot haver estat falsificada

Autor: Josep Maria Canyelles

Data de publicació: 30-06-2016

En Josep Maria Canyelles ens dóna la seva opinió sobre els estudis d'En Jordi Bilbeny que situen l'acció del «Lazarillo de Tormes» entre Tormos i València

He llegit la interessant entrevista a Jordi Bilbeny, titulada "L'únic castellà que Cervantes va voler que passés com a icona mundial és un boig". He volgut comprovar una de les proves que aporta sobre el "Lazarillo de Tormes", que fa temps que es ve demostrant que no era de Tormes (Salamanca) sinó de Tormos (País Valencià). Aporto el fragment d'entrevista i tot seguit les consultes al mapa que he volgut fer.

Sostens que passa quelcom de semblant amb el Lazarillo de Tormes i La Celestina...

Les vicissituds d'aquestes obres són paral·leles a les del Quixot. Fa anys que hi ha un debat sobre la ciutat on es desenvolupa la Celestina. En un moment de l'obra, a Melibea li agafa un atac de dolor perquè el seu amant ha mort, té un atac d'angoixa i el seu pare li diu que pugi al capdamunt de la torre de casa seva perquè es relaxi i miri el mar i els vaixells. ¿Vaixells al Tormes, és a dir a Salamanca? Hi ha hagut aquest debat. I finalment ha sortit a la llum un text anglès del segle XVIII que situa l'acció de l'obra a València. García Valdecasas, un professor de dret medieval, va fer un estudi sobre la falsificació de La Celestina i va explicar que des de la perspectiva del dret i el món judicial tot el que passa a l'obra –les taxes, les relacions institucionals, les condemnes, etc. –, tot ha de succeir a la Corona d'Aragó i dins d'una gran ciutat com València o Saragossa. I aquest senyor no va participar en cap consulta independentista. Hi ha un corrent intel·lectual que postula que totes aquestes obres no passen on es diu que passen. Respecte al Lazarillo, Azorín també s'ho demanava: l'amo de Lazarillo rebia unes llimes –unes llimones– i un enciam murcians... a Toledo? El protagonista fugia d'on el perseguien, ¿com aleshores podia anar amb una gerra de vi creuant tota la Manxa, si allà hi ha bótes i odres? Al Lazarillo hi surten un seguit d'elements... especialment, la coincidència topogràfica i toponímica amb pobles del sud del País Valencià: resulta que el Lazarillo va de Tormes a La Sagra a peu... Al País Valencià, al costat de Tormos hi ha Sagra... O el procés pel qual el Lazarillo surt des del fons d'una horta

---

que té una sínia, una màquina hidràulica per extreure aigua. On hi ha hortes amb sínies a Castella-La Manxa? El paisatge, la moneda, les relacions humanes o el fet que del no-res un nen arribi a formar part de l'organització judicial al segle XV és molt fort, perquè a Castella això és impensable. A més a més, el protagonista diu que el seu pare va morir a los Gelves. Los Gelves és la batalla de Gerba, on hi anaren els reis catalans i hi participaren molts valencians. O la llengua del Lazarillo... Tot porta a interpretar que ens trobem davant d'unes altres obres traduïdes, en les quals ha estat esborrat el nom de l'autor i la topografia ha estat reubicada a Castella. Però d'aquesta gran manipulació n'han quedat prou rastres.

He mirat al Google Maps i aquest és el resultat: Tormes (Salamanca) i La Sagra (Toledo) estan separats per 220 kms, mentre que Tormos i Sagra (València) són pobles veïns separats per 1,5 kms:

A més, si cal mirar al mar, és evident que la diferència entre 6 i 200 kms no és solament de magnitud sinó que fa possible o impossible l'acció que es planteja a l'obra.

Aprofito per recomanar el conjunt de l'extensa entrevista de Carles Batalla a Jordi Bilbeny, on parlen sense cap mena d'embuts sobre la censura espanyola aplicada a la història de Catalunya i les seves conseqüències a l'hora de percebre la realitat sense distorsions ni infantilismes crònics.

Em sembla molt interessant al voltant de com la transparència, el rigor científic, i l'honestedat intel·lectual han de fer-se presents en les investigacions, i en la revisió de períodes de la història que de vegades es volen donar per tancats sense atendre als dubtes enormes que segueixen vigents.

Més sobre El Lazarillo a inh.cat

PD: Retallo aquest fragment de Lluís Batlle:

Hi ha un senyor, Juan de Luna, que 60 o 70 anys més tard, el 1620, se sent forçat a publicar una edició corregida del Lazarillo perquè "sólo me ha movido el bien público [a fer aquesta edició] porque hay tanta gente que lo lee, y estudia por él la lengua Española, habiendose imaginado ser un compendio o recopilación de todas las buenas frases de ella, siendo muy al contrario, porque su lenguaje es tosco, al estilo llano, y la frase más Francesa que Española". Aquesta és l'opinió, el 1620, del Lazarillo. Llavors afegeix respecte a aquesta correcció que fa: "no he sido muy vigoroso en ella, que a serlo, no hubiera dejado nada de mudar". Ho hagués canviat tot, però això, diu, seria passar-se.

Article original publicat al blog Responsabilitat Global el 17 de juny del 2015